

საქართველოს სოფლის მეურნეობის
მეცნიერებათა აკადემია

GEORGIAN ACADEMY OF
AGRICULTURAL SCIENCES

სამარცვლე – პარკოსანი კულტურების დაცვის სისტემა (რეკომენდაცია)

თბილისი
2018

ავტორი – აკადემიკოსი გურამ ალექსიძე,
საქართველოს სოფლის მეურნეობის
მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი,
ბიოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი

რედაქტორი – აკადემიკოსი ელგუჯა შაფაძიძე,
საქართველოს სოფლის მეურნეობის
მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიური
დეპარტამენტის უფროსი, ტექნიკის
მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი

სამარცვლე – პარკოსანი კულტურების დაცვის სისტემა

ნათესი ფართობების მიხედვით საქართველოში სამარცვლე-პარკოსანი კულტურებიდან წამყვანი ადგილი უკავია ლობიოსა და სოიას. დათესვიდან მოსავლის აღებამდე, მათ მნიშვნელოვნად აზიანებს მავნებლების და დაავადებების კომპლექსი. მავნებლებიდან ზიანი მოაქვს მახრას, მავთულა და ცრუმავთულა ჭიას, ხვატარს, ბუგრს, ტკიპას, ლობიოს მემარცვლიას და სხვ. სოკოვანი და ბაქტერიული დაავადებებიდან: ანთრაქნოზს, ჭკნობას, ფუზარიოზს, ჟანგას, ბაქტერიოზს და სხვ. ზემოთ აღნიშნული მავნებლებისა და დაავადებებიდან განსაკუთრებით საშიშია ლობიოს მემარცვლია და ანთრაქნოზი, რომელთაც მათთვის ხელსაყრელი ამინდის პირობებში, დიდი ზიანის მოტანა შეუძლიათ.

ლობიოსა და სოიას დაცვის სისტემაში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ორგანიზაციულ-სამეურნეო ღონისძიებებს. კერძოდ, აუცილებელია 2-3 წლიანი თესლობრუნვის დაცვა, ამასთან, სამარცვლე პარკოსნები არ შეიძლება დაითესოს პარკოსანი ბალახების შემდეგ. დაუშვებელია ლობიოს მოყვანა ჭარბტენიან ნიადაგზე, რადგანაც აქ ძლიერ ვითარდება სიდამპლენები.

ნიადაგში მცხოვრები მავნებლების, სოკოვანი, ბაქტერიული დაავადებების შემცირების მიზნით საჭიროა წინამორბედი კულტურის ნარჩენებისაგან

ნაკვეთის გასუფთავება და დამუშავება 6-8 სმ სიღრმეზე. სარეველებისა და ჩაცვენილი თესლის აღმოცენების შემთხვევაში აუცილებელია გასუფთავებისა და დამუშავების განმეორება 8-10 სმ სიღრმეზე. ნიადაგი მზრალად, 22-25 სმ უნდა მოიხნას სიღრმეზე, აღმოსავლეთ საქართველოს ბარში - დეკემბრამდე, ხოლო მთისწინებსა და მთის ზონაში - არა უგვიანეს 15 ნოემბრისა. დასავლეთ საქართველოში მზრალად ხენის ნაცვლად ტარდება საგაზაფხულო ხენა. მზრალი შემდეგ სწორდება-მოშანდაკდება. ადრე გაზაფხულზე უნდა მოხდეს მზრალის კულტივაცია 10 სმ სიღრმეზე ან აოშვა გუთნით 12-15 სმ სიღრმეზე (თუ მზრალი დამჯდარია), რასაც უნდა მოჰყვეს ფარცხვა.

სამარცვლე პარკოსნების მოსავალს და მის ხარისხს სარეველა მცენარეები აქვეითებენ, ისინი შეიძლება გახდნენ აგრეთვე ზოგიერთი მავნებლისა და დაავადებების გამომწვევების რეზერვატორები. მოსალოდნელი ძლიერი სარეველიანობის შემთხვევაში სარეველების წინააღმდეგ (ძირითადად ერთწლიანი სარეველების) თანმიყოლებული დამუშავებით შეიძლება გამოყენებული იქნას ჰერბიციდები: პრომეტრინი 4 კგ/ჰა, თესვამდე ან თესვის შემდეგ აღმოცენებამდე, ბაზაგრანი - 2-3 კგ/ჰა (ერთწლიანი ორლებნიანი სარეველების წინააღმდეგ) 1-3 ნამდვილი ფოთლის ფაზაში.

ლობიოსა და სოიას ვეგეტაციის პერიოდში ნიადაგის ქერქი დაუყოვნებლივ უნდა დაიშალოს რწყვის ან წვიმის შემდეგ, ფესვის სიდამპლებების

განვითარების თავიდან აცილების მიზნით. მინერალური სასუქები უნდა შეიტანონ კარტოგრამების მიხედვით.

აუცილებელია ლობიოსა და სოიას მოსავლის დროულად (პარკებიდან თესლის ჩაცვენამდე) შემჭიდროებულ ვადებში და უდანაკარგოდ აღება, გაცეხვისა და დახარისხების ადგილის გასუფთავება, ნარჩენების განადგურება, რადგან აქ შეიძლება მავნებლებმა და დაავადებების გამომწვევეებმა გამოიზამთრონ. პარკოსნების მარცვლის დახარისხება-გადარჩევა, თესლის ტენიანობის კონდიციამდე დაყვანა და მისი შენახვა მშრალ პირობებში კარგია საწყობებში თესლის დაბინავებამდე.

ვეგეტაციის პერიოდში გასატარებელი ღონისძიებები

თესვის წინ ეფექტურია ნიადაგის მავნებლების (მავთულა ჭიები, ხოჭოები, პურის ხოჭოები, ცხვირგრძელები) წინააღმდეგ თესლის შეწამვლა პრეპარატით გაუჩო პლიუსი (0,6 ლ/ჰა), 10 ლ წყალი/ტ თესლზე. დაავადებების – თესლის ობის, ასკოქიტოზის, ანთრაქნოზის, ნაცრისფერი და თეთრი სიდამპლის წინააღმდეგ თესლის თესვისწინა შეწამვლა პრეპარატებით: ინდაზოლი, ფინალი (1-1,5 ლ/ჰა), სუპერვინი (1,8 ლ/ჰა), 5-10 ლ წყალი/ტ თესლზე. კარგია აგრეთვე სათეს მწკრივებში სოკო ტრიქოდერმინის (45 კგ/ჰა) შეტანა. ბაქტერიოზის

წინააღმდეგ საჭიროა თესვის დღეს, მშრალი მეთოდით პრეპარატ ფიტობაქტერიომიცინით თესლის დამუშავება (3 კგ/ტ), ნიადაგის მავნებლების - მახრას, ხვატრების - წინააღმდეგ თესვამდე 7-10 დღით ადრე თუთიის ფოსფიდზე დამზადებული მოშხამულ-მისატყუარი მასალის შეტანა და ჩაფარცხვა. მავნებლების ეკონომიკური ზღვარია 0,5-1 ც/მ².

საჭიროა ვეგეტაციის პერიოდში ბუგრების, თრიფსების და ბაღლინჯოების წინააღმდეგ დეცის ბლუს (0,2 ლ/ჰა), კარატე ზეონის (0,4 ლ/ჰა) ან სხვა პირეტროიდული პრეპარატების გამოყენება. მავნეობის ეკონომიკური ზღვარია 20-25% ფოთლების დაზიანება ან 3-5 ეგზემპლარი ერთ ფოთოლზე.

დაკოკრების ფაზაში, ტკიპის წინააღმდეგ გამოიყენება კარატე (0,4 ლ/ჰა), ორტუსი (0,5 ლ/ჰა), იაკუზა (0,35-0,4 კგ/ჰა) ან სხვა აკარიციდი. დაავადებების - ანთრაქნოზის, ბაქტერიოზის, უანგას, ჭკნობის წინააღმდეგ გამოიყენება 1% ბორდოული სითხე დაავადების ნიშნების გამოჩენისთანავე (5-6 კგ/ჰა).

ყვავილობის ფაზაში ნაცრის წინააღმდეგ კარგია დაფქვილი გოგირდის შეფრქვევა (15-30 კგ/ჰა).

ყვავილობის შემდეგ პარკების სიმწიფეში შესვლამდე - ანთრაქნოზის, უანგას, ნაცრის წინააღმდეგ გამოიყენება კომბინირებული ნაზავი, 0,8% კოლოიდური გოგირდი, 1% ბორდოული სითხე (4-5+5-6 კგ/ჰა). ტკიპას წინააღმდეგ გამოიყენება იგივე პრეპარატები, რაც წინა შემთხვევაში. მოსავლის

ადების შემდეგ ლობიოს მემარცვლიას წინააღმდეგ კარგ შედეგს იძლევა სასურსათოდ გათვალისწინებული მშრალი მარცვლის შერევა დაფქვილ ნახშირთან და ასე შენახვა, ან თერმული დამუშავება მაღალ ტემპერატურაზე. სათესლე ლობიოს დამუშავება ფენტიურამით, სველი წესით. დაუშვებელია ლობიოს დამუშავება ქიმიური გზით და სათესლე ლობიოს თერმული დამუშავება, რადგან ეს უკანასკნელი უკარგავს ლობიოს აღმოცენების უნარს. მსგავსი ღონისძიებები ტარდება სოიას დასაცავადაც.

